

Høgskulen
på Vestlandet

BACHELOROPPGAVE

Overgangen fra barneverninstitusjon til etablering i eget bosted

The transition from residential child care institution to establishment in own residence

Kandidatnummer 352, Solveig Elisabeth Vik

BSV5-300

Fakultetet for helse- og sosialvitenskap

Institutt for velferd og deltakelse

Antall ord: 9531 (alternativ B)

Innleveringsdato: 03.06.20

Jeg bekrefter at arbeidet er selvstendig utarbeidet, og at referanser/kildehenvisninger til alle kilder som er brukt i arbeidet er oppgitt, jf. Forskrift om studium og eksamen ved Høgskulen på Vestlandet, § 12-1

Besværljelsen

Du skal reise deg og gå
Du skal lære deg mitt navn
Det skal kanskje bli litt tungt
Det skal bli kaldt og uvær vil du få
Men eg skal halde deg varm
Eg skal kviskre ditt navn, du skal sovne i min favn
Og vi vil elske deg da
Det vil bli tider med bråk
Og vi vil nok sei nei
Du vil smelle med dører
Og skrike,
Eg hater deg!

Det blir mange harde ord
Du vil prøve oss ut, for å sjå om vi står fast
Men vi vil elske deg da
Også kjem det ein dag
Der noken riv ditt hjerte i to
Du gråter på ditt rom
Og vi undrar, ka gjær vi no?
For en trøst som vi vil gi,
Den vil du ikkje ha
Du vil nok vende deg bort,
Og du vil be oss om å gå
Og vi, vi vil elske deg da

Abstract

Children at residential child care institution experiences a challenging transition to adulthood. They are the least prepared for adulthood compared with others in the child care system, and there is a widespread prevalence of mental disorders at the child care institution. Young adults with child care experiences are over-represented when it comes to receiving benefits from the social service system, disability benefits and early deaths.

Therefore, it will be necessary to survey which factors that can be important to make a good transition from residential child care institutions to own housing and adulthood. This literature review examines which factors that can be important in the transition.

By using three research articles, some relevant theoretical perspectives, as well as current laws and frameworks, this study results in several factors. Our understanding of the transition and the adult life need to match the needs of the individuals. How we view adulthood affects how we work with the transition. In addition, emotional, social, financial and practical support will be necessary. Also, user participation and information will be important factors. The study concludes with a need for more information about how we can support the young adults through the transition.

Innholdsfortegnelse

1.0 Innledning	5
1.1 Bakgrunn for valg av tema	6
1.1.1 Feltet i dag	6
1.1.2 Aktuell forskning	6
1.2 Presentasjon av problemstilling	7
1.3 Avgrensing og begrepsavklaring	7
1.3.1 Overgang	7
1.3.2 Ettervern	8
1.3.3 Barneverninstitusjon	8
1.3.4 Etablering i bolig	8
1.3.5 Kontaktperson	8
1.4 Forforståelse	8
1.5 Oppgavens struktur	9
2.0 Metode	10
2.1 Valg av metode	10
2.2 Fremgangsmåte for metode	11
2.3 Redegjørelse for litteratur	12
2.3.1 Vurdering av forskningsartiklernes kvalitet og relevans	13
2.3.2 Vurdering av de teoretiske perspektivenes kvalitet og relevans	14
3.0 Teoretiske perspektiv	15
3.1 Økosystem perspektivet	15
3.2 Resiliens	17
3.2.1 Risiko- og beskyttelsesfaktorer	17
3.2.3 Vendepunkter	18
3.3 Jan Storøs trefasemodell for overgang	19
3.2 Juss og rammeverket	20
3.2.1 Ettervern	20

3.2.2 Ansvarsfordeling mellom kommuner	21
3.2.3 Ansvarsfordeling mellom kommune og stat	21
4.0 Resultat	21
4.1 Ungdom på vei ut av barnevernet: Brå overgang til voksenlivet.....	21
4.2 Trøblete overganger i et aldersdelt hjelpeapparat.....	22
4.3 Why youth leave care: Understandings of adulthood and transition successes and challenges among youth aging out of child welfare	23
5.0 Drøfting	24
5.1 En forståelse og forventning av voksentilværelsen som samsvarer med individets forutsetninger og behov	25
5.2 Behov for gradvise overganger	27
5.2.1 Behov for en gradvis overgang til voksentjenestene	28
5.2.2 Behov for en gradvis overgang til etablering i egen bolig	28
5.3 Emosjonell og sosial støtte er avgjørende.....	30
5.4 Behov for informasjon og medvirkning.....	32
5.0 Avslutning	32
6.0 Litteraturliste	35
Vedlegg 1: Søkelogg	39

1.0 Innledning

Ifølge Jan Storø (2012, s. 11) vil overgangen til voksenlivet være vanskeligere for barnevernsbarn, enn for de som har hatt trygge og stabile oppvekstvilkår. I tillegg fremkommer det fra regjeringen at dagens organisering av barnevernet kan gå på bekostning av barna som har behov for hjelp (Barne- og likestillingsdepartementet, 2017, s. 29). Derfor arbeider regjeringen med en ny barnevernsreform som vil tre i kraft fra 2022 (Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet, 2020). I den anledning foreslås det å utvide den øvre aldersgrensen for oppfølging fra barnevern fra 23 til 25 år. Dette for å gi et tilbud som er mer likt det de fleste unge i Norge får av sine foreldre (Barne- og likestillingsdepartementet, 2019, s. 98).

Målet med oppfølging etter fylte 18 år er å hjelpe ungdom på veien til selvstendighet (Barne-, likestillings- og inkluderingsdepartementet, 2011, s. 3). Ifølge Kristofersen (2009) klarte barnevernsbarn med ettervernstiltak seg bedre enn de som ikke mottok ettervern. Dette gjelder spesielt når det kommer til utdanning og inntektsnivå. I tillegg viser Helsedirektoratet (2018) at en dårligere sosioøkonomisk status statistisk sett vil gi en dårligere helse. Lavt utdanning- og inntektsnivå, arbeidsledighet og dårlig helse er forhold som kan føre til marginalisering og utenforskap, og som det er viktig å jobbe med i sosialt arbeid (Berg, Ellingsen, Levin & Kleppe, 2015, s. 24).

Tidligere barnevernsbarn er overrepresentert når det gjelder mottak av stønader, uføretrygd og tidlige dødsfall (Backe-Hansen, Madsen & Hvinden, 2014). Mech, Ludy-Dobson & Hulseman (1994) gjennomførte en internasjonal studie som viser at unge fra barnevernsinstitusjoner er de minst forberedte til voksenlivet. Kunnskap om hvordan hjelpeapparatet kan ivareta ungdommen i overgangen til voksentilværelsen vil dermed være viktig. I denne oppgaven undersøker jeg hva som kan være viktig i overgangen fra barneverninstitusjon til etablering i eget bosted.

1.1 Bakgrunn for valg av tema

Overgangen fra barnevernet til voksentilværelsen har fått oppmerksomhet både internasjonalt og innad i Norge. Forskningsfeltet ser ut til å rette seg mot enten overgangen fra fosterhjem til voksentilværelsen eller mot overgangen generelt. Det finnes lite forskning om overgangen fra barnevernsinstitusjon til voksentilværelsen. Derfor ønsket jeg å undersøke denne overgangen nærmere med fokus på etablering i egen bolig. Innledningsvis vil jeg gi en innføring i aktualitet, temaets relevans og relevant forskning.

1.1.1 Feltet i dag

Ved utgangen av 2018 bodde 995 ungdommer i barnevernsinstitusjoner (Statistisk Sentralbyrå, 2019). Ifølge Barneombudet (2020, s. 70) flytter ungdom ofte ut fra institusjon når de fyller 18 år. I den anledning kan Barnevernet, dersom barnet samtykker, opprettholde eller iverksette andre tiltak ut ifra Barnevernloven frem til barnet har fylt 23 år (Barnevernloven, 1992, §1-3). Målet er at disse ungdommene skal få en gradvis overgangsfase til en selvstendig tilværelse.

En sentral del av arbeidet i ettervernet er å bistå ungdommer med å skaffe seg bolig (Snertingdal & Bakkeli, 2013, s. 45). I løpet av 2018 var det omtrent 1700 unge mellom 18-22 år som fikk oppfølging i bolig av barnevernet (Statistisk Sentralbyrå, tabell 11600, 2019). Barneverntjenesten oppfordres til fleksibilitet og kreativitet i opprettelsen av ettervernstiltak (Barne- likestillings- og inkluderingsdepartementet, 2011, s. 4). Ifølge Storø (2012, s. 2) har barneverntjenesten i prinsippet nesten ubegrensede muligheter til kreative løsninger, så lenge tiltakene utformes til barnets beste, og dersom barnet selv er enig.

1.1.2 Aktuell forskning

En internasjonal studie (Mech et al., 1994) viser at unge fra barnevernsinstitusjoner er de minst forberedte til voksenlivet. Mech et al. (1994) gjorde en kartlegging av ferdighetsnivået til 534 ungdommer i alderen 17-19 år, som alle var under statlig omsorg. Ungdommene ble testet ut på 50 ulike ferdigheter knyttet til å leve og bo, i studien kalt «life skills». Resultatet

av studien viser at ungdom på institusjoner besitter det laveste nivået av ferdigheter og boevne, sammenlignet med ungdom i andre omsorgstiltak som fosterhjem (Mech et al., 1994).

Videre viser forskning om psykisk helse blant barn og unge i barnevernsinstitusjoner et udekket hjelpebehov, med utbredt forekomst av psykiske lidelser (Kayed et al., 2015). Av ungdommene i barneverninstitusjoner hadde så mange som 76% fylt kriteriene for minst én psykisk lidelse i løpet av de 3 siste månedene. De hyppigste diagnosene var depressiv lidelse, angstlidelser, ADHD og Aspergers syndrom (Kayed et al., 2015, s. 31).

1.2 Presentasjon av problemstilling

Formålet med denne oppgaven er å undersøke hvordan hjelpeapparatet kan ivareta ungdommen i overgangsfasen. Ifølge Dalland (2017, s. 219) skal en problemstilling være utfordrende, gi ny forståelse og bidra til faglig utvikling. På bakgrunn av relevant forskning og aktualitet, har jeg valgt følgende problemstilling:

Hvilke faktorer kan sikre en god overgang fra barneverninstitusjon til etablering i egen bolig?

1.3 Avgrensning og begrepsavklaring

1.3.1 Overgang

Overgang til en selvstendig tilværelse er individuell og kompleks, og kan dermed være utfordrende å definere. Jan Storø definerer overgangsfasen som «overgangen ungdom med barneverntiltak går igjennom når de er på vei til å etablere seg i en selvstendig tilværelse» (Storø, 2012, s. 35).

Overgangsfasen blir av Bufetat i sin *Veileder til Standardisert forløp* definert som «de siste tre måneder av institusjonsoppholdet og fire måneder etter utflytting og overgang til nytt bosted» (Barne-, ungdoms- og familieetaten, 2019, s. 28). Denne definisjonen gjelder derimot kun i omsorgsinstitusjoner.

I denne oppgaven undersøker jeg hvilke faktorer som er viktige i denne prosessen. For å gjøre en avgrensning, forholder jeg meg til overgangen som en fase fra de siste tre månedene av institusjonsoppholdet, frem til ettervernstiltak opphører for den enkelte ungdom.

1.3.2 Ettervern

Ettervern er et begrep som beskriver tiltak gitt fra Barnevernstjenesten etter ungdommen har fylt 18 år. Hensikten med ettervern er å gi ungdom gradvis hjelp til selvstendighet (Barne-, likestillings- og inkluderingsdepartementet, 2011, s. 3). Ettervernstiltak kan eksistere frem til barnet har fylt 23 år (Barnevernloven, 1992, §1-3). I oppgaven vil jeg vekselvis bruke begrepet ettervern og «oppfølging fra barnevernet etter fylte 18 år».

1.3.3 Barneverninstitusjon

Det finnes flere typer barnevernsinstitusjoner i Norge. I denne oppgaven fokuserer jeg på overgangen fra både omsorg- og atferdsinstitusjon. Samtidig mener jeg at det er viktig å gjøre et skille siden plasseringsgrunnlaget er forskjellig. Plassering på omsorgsinstitusjon gjelder for barn og ungdom med tiltak om omsorgsovertakelse etter Barnevernloven §4-12, eller som frivillig hjelpetiltak etter Barnevernloven §4-4, 6. ledd. Plasseringer på atferdsinstitusjon etter §4-24 eller §4-26 er tvangsplasseringer, og gjelder for barn og unge med omfattende rusmisbruk og atferdsproblemer (Barnevernloven, 1992).

1.3.4 Etablering i bolig

Etablering i bolig innebærer i denne oppgaven etablering i enhver form for bosted som enten leies eller eies av ungdommen i overgangsfasen. Dette kan for eksempel være kommunal bolig, hybel eller leilighet. Oppgaven utelukker dermed de som flytter fra institusjon til foreldrenes bosted. Fokuset ligger på etableringen og voksentilværelsen i nytt bosted.

1.3.5 Kontaktperson

I drøftingsdelen vil begrepet kontaktperson brukes for å beskrive en bestemt rolle tilknyttet overgangsarbeidet. Saksbehandler brukes for å beskrive den ansatte i barneverntjenesten.

1.4 Forforståelse

Dalland (2017, s. 58) understreker at forskerens forforståelse påvirker undersøkelsen. «Forforståelsen kan ses på som de brillene vi alltid har på oss, og som farger alt vi ser» (Røkenes & Hanssen, 2006, s. 137). Dette betyr at utvalg, tolkning og bearbeidelse av data blir påvirket av den forhistorien, kunnskapen og de holdningene jeg har med meg inn i undersøkelsen. Ifølge Dalland (2017, s. 61) bør dermed forskeren forsøke å skape en størst mulig bevissthet ovenfor egen forforståelse knyttet til det valgte forskningstemaet. I tillegg bør forskeren redegjør for sin egen posisjon, slik at leseren kan forstå hvordan forskeren ser på tema (Dalland, 2017, s. 61).

Den kunnskapen jeg har fra før er hovedsakelig tillært gjennom teori og praksis fra studiet. Gjennom et 16 ukers praksisopphold på en barnevernsinstitusjon fikk jeg erfaring med miljøterapeutisk arbeid, traumebevisst omsorg, journalføring og ulike arbeidsmodeller. Denne praksiserfaringen økte min nysgjerrighet og interesse for hva som kan muliggjøre et godt institusjonsarbeid og en god overgang ut fra institusjonen. Videre syntes jeg der er spennende å utforske hvilke muligheter og utfordringer som finnes på individ- og samfunnsnivå i utøvelsen av sosialt arbeid. Inntrykket jeg fikk i praksis er at ungdom som flytter ut av barnevernsinstitusjon har et ambivalent forhold til uavhengighetsfølelsen. Med det mener jeg et ønske om å løsrive seg fra barnevernet og «systemet», men samtidig også ha kontakt og oppfølging.

Kunnskapen jeg erverver meg gjennom denne bacheloroppgaven vil gjøre meg bevisst på hvordan jeg kan bistå ungdom i overgangen fra barnevernsinstitusjon til etablering i egen bolig. Her vil både individet og systemet stå i fokus, da man i utøvelsen av sosialt arbeid trenger kunnskap om begge elementer, samt hvordan de interagerer med hverandre (Berg et al., 2015, s. 25).

1.5 Oppgavens struktur

Under ser du en tabell som tar for seg oppgavens struktur i grove trekk:

Kapittel	Hovedtrekk
Innledning	Presentasjon av temaets aktualitet, relevans, problemstilling, avgrensning og min forforståelse

Metode	Redegjørelse for valg av metode, fremgangsmåte og kildekritikk
Teori	Presentasjon av utvalgt teori; - Økosystem perspektivet (Compton, Galway & Cournoyer, 2005) - Teori om resiliens (Borge, 2018) - Jan Storøs trefasemodell (2012) - Relevant rammeverk og lover
Resultater	Presentasjon av de utvalgte forskningsartiklene
Drøfting	Forskningsspørsmålet blir drøftet på bakgrunn av utvalgt teori og forskningsfunn
Avslutning	Konklusjon blir presentert i en figur. Forslag til videre arbeid

2.0 Metode

2.1 Valg av metode

Ifølge Dalland (2017, s. 52) er metode et redskap man bruker når man ønsker å undersøke noe. Videre påpeker han at valg av metode legger føringer for fremgangsmåte og påvirker resultatet av undersøkelsen.

I starten av forskningsprosessen vurderte jeg å samle inn eget datamateriale. Jeg ble derimot tidlig observant på at det fantes en god del publikasjoner både nasjonalt og internasjonalt om det aktuelle tema. Jeg vurderte dermed litteraturstudie som en god metodisk inngang. I tillegg så jeg det som hensiktsmessig å bruke sekundærdata på grunn av tiden til rådighet, samt på grunn av tiltakene som er iverksatt som følge av korona-utbredelsen.

Litteraturstudie er en metode som innebærer at man tar i bruk allerede eksisterende fagkunnskap, forskning og teori (Dalland, 2017, s. 207). Dette betyr at man baserer undersøkelsen på sekundærdata, altså data samlet inn av andre (Jacobsen, 2010, s. 54). En

ulempe med litteraturstudie er man må stole på andres tolkninger og resultater. Dette stiller krav til forskeren om å holde seg kritisk analyserende. Fordelen er at man kan inkludere kunnskap fra flere kilder, samt ta i bruk forskning som bruker ulike metoderetninger.

Funn fra ulike metoderetninger kan gi meg flere perspektiv på problemstillingen. De to hovedretningene er kvalitativ og kvantitativ metode. Kvalitativ metode egner seg dersom man ønsker å gå i dybden og få en helhetlig forståelse basert på opplysninger fra få enheter. En slik innsamling kan for eksempel gjøres ved individuelle dybdeintervjuer eller fokusgruppeintervju. Kvantitativ metode egner seg når man ønsker å gå i bredden for å kunne si noe om mange enheter. Her kan man for eksempel bruke spørreundersøkelser (Dalland, 2017, s. 53). Både kvalitativ og kvantitativ metode har sine sterke og svake sider, og idealet er gjerne å kombinere dem (Jacobsen, 2010, s. 79). Begge metodene innebærer at forskeren samler inn eget datamateriale, og får det man kaller primærdata (Jacobsen, 2010, s. 54).

I denne oppgaven har jeg innledningsvis brukt kvantitative tall for å blant annet si noe om omfanget av ettervern og plasseringer i institusjon. Videre har jeg brukt kvalitative forskningsartikler, teoretiske perspektiver og fagbøker for å belyse min problemstilling. I det følgende skal jeg ta for meg de to sidene ved kildekritikk som er viktige for å sikre troverdighet og faglighet (Dalland & Trygstad, 2017, s. 152).

2.2 Fremgangsmåte for metode

Den første siden ved kildekritikk omtaler Dalland og Trygstad (2017, s. 152) som kildesøking eller litteratursøking. Denne handler om hvordan forskeren har gått frem for å finne litteratur. I denne oppgaven har jeg selektert ut 3 forskningsartikler for å reanalysere og drøfte opp mot min problemstilling (Dalland & Trygstad, 2017, s. 163). Jeg skal nå ta for meg de inklusjons- og eksklusjonskriterier jeg har brukt i utvalgsprosessen.

I starten av søkeprosessen gjorde jeg først noen ustrukturerte søk i ulike databaser. Dette var for å bli kjent med forskningsfeltet, og for å finne relevante og gjengående søkeord. Jeg valgte å ta utgangspunkt i nøkkel- og emneord i faglitteratur og forskningsrapporter skrevet av anerkjente personer innenfor emnet, deriblant Jan Storø, Backe-Hansen, Bakketeig, Højer og Sjøblom. Jeg vurderte denne litteraturen som anerkjent, fordi den ifølge Google Scholar var høyt sitert. Videre brukte jeg søkeord som *ettervern*, *after-care*, *transition*, *child welfare* og *overgang** (* for å få flere alternativer) i databasene Oria, Idunn, Google Scholar, Scopus og

Academic Search Elite. Søkebasene valgte jeg fordi de er av sosialfaglig relevans, og fordi noen av dem gav meg muligheten til å gjøre relevante avgrensninger.

I utvalgsprosessen avgrenset jeg søket til dokumenttyper som var publisert i fagfelleverderte og/eller vitenskapelige tidsskrift, i tidsrommet 2010-2020, og på språket engelsk og norsk. Jeg avgrenset søket til vitenskapelige tidsskrifter fordi dette er litteratur som står øverst på kildehierarkiet (Dalland & Trygstad, 2017, s. 152). Videre har jeg ekskludert forskning publisert før 2010. Dette grunnet en lovendring i 2009 som innebar at avslag på søknad om ettervernstiltak skal begrunnes ut fra hensynet til barnets beste (Barnevernloven, 1992, §1-3). Denne lovendringen styrker barnevernsbarn sin rett til å få ettervern, noe som trolig kan ha ført til tettere oppfølging av barnevernet etter endt institusjonsopphold. Jeg gjorde samme tidsavgrensning for internasjonal forskning for å sikre oppdatert forskning.

Etter hvert satt jeg igjen med to norske fagfelleverderte artikler om overganger i barnevernet i Norge: «Ungdom på vei ut av barnevernet: Brå overgang til voksenlivet» (Paulsen, 2016) og «Trøblete overganger i et aldersdelt hjelpeapparat» (Breimo, Sandvin & Thommesen, 2015). I tillegg til nordisk forskning, ønsket jeg også en internasjonal studie på området. Ifølge Ainsworth & Thoburn (2014) sin studie, referert i Storø (2012, s. 170), blir fosterhjem brukt i langt større grad enn barneverninstitusjoner i engelsktalende land. Dette kan være grunnen til at det har vært utfordrende å finne forskningsartikler om utgangen fra barneverninstitusjoner. Til slutt fant jeg allikevel en relevant amerikansk artikkel med tittelen: «Why youth leave care: Understandings of adulthood and transition successes and challenges among youth aging out of child welfare» (Goodkind, Schelbe & Shook, 2011).

Se vedlegg 1 for tabell om fremgangsmåte for utvalgte forskningsartikler.

2.3 Redegjørelse for litteratur

Ifølge Dalland & Trygstad (2017, s. 152) er det andre steget ved kildekritikk å redegjøre for litteraturen som er brukt i oppgaven. Denne redegjørelsen innebærer å vurdere litteraturens kvalitet og relevans (Dalland & Trygstad, 2017, s. 150), også omtalt som reliabilitet og validitet (Dalland, 2017, s. 40). En nærmere beskrivelse av selve forskningsartiklene er gitt i kapittel 4.

Ifølge Dalland & Trygstad (2017, s. 159-160) kan følgende spørsmål brukes for å klarlegge kildens kvalitet:

- Hva slags tekst er det?
- Hvem har skrevet teksten?
- For hvem er teksten skrevet?
- Hvorfor skriver forfatterne om dette?
- Hva er formålet med teksten?
- Når er teksten skrevet?

2.3.1 Vurdering av forskningsartiklenes kvalitet og relevans

Breimo et al. (2015) er en fagfelleurdert artikkel som handler om hvordan systemforhold påvirker overgangen fra å være under barnevernets omsorg til voksenlivet. Det at forskningsartikkelen ikke fokuserer utelukkende på overgangen fra barneverninstitusjon til voksentilværelsen kan begrense artikkelens relevans. Å være under barnevernets omsorg innebærer omsorgsinstitusjoner og fosterhjem, men ikke atferdsplasseringer. Datamaterialet i artikkelen er samlet inn i forbindelse med et prosjekt på oppdrag fra Fylkesmannen i Nordland. Det redegjøres i utilstrekkelig grad om dette prosjektet, noe som kan påvirke kvaliteten og troverdigheten av resultatene. Det kan tenkes at forskerne ønsket å påvirke eller forbedre systemforholdene i en spesiell retning. Det som styrker kvaliteten til artikkelen er at forfatterne Breimo og Thommesen har doktorgrad i sosiologi, og Sandvin er professor i sosiologi.

Et annet viktig aspekt ved kvaliteten og relevansen til Breimo et al. (2015) sin studie, er at informantene som ble intervjuet kan ha en erfaring med et system som er organisert annerledes enn i dag. Ifølge Nordlandsforskning (2015, s. 69) har det skjedd «formelle endringer i relasjonen mellom barnevernet og sosialtjenesten i kommunene i forbindelse med NAV-reformen». Det kan dermed stilles spørsmål til gyldigheten av informantenes erfaringer. Selv om disse forholdene kan svekke kvaliteten og relevansen, er artikkelens fokus på systemforhold likevel av relevans for oppgaven.

Studien av Goodkind et al. (2011) er en fagfelleurdert vitenskapelig artikkel som er skrevet av tre forfattere der alle har doktorgrad i sosialt arbeid og/eller sosiologi. Studien er ifølge Google Scholar sitert av 132stk, noe som kan bety at artikkelen har hatt stor gjennomslagskraft på fagområdet. Det som er viktig å ta i betraktning når det kommer til denne artikkelens relevans, er at Norge og USA har forskjellige velferdssystemer. Selv om de systemiske forholdene er ulike, kan det allikevel tenkes at individuelle behov i overgangen i

stor grad kan være overførbare fra USA til Norge. Kombinasjonen av fokusgruppeintervju og individuelle dybdeintervju styrker artikkelens metodiske kvalitet, da de ulike intervjuformene gir forskjellige perspektiver.

Paulsen (2016) er en fagfelleurdert artikkel publisert i anledning hennes doktoravhandling. I likhet med de andre artiklene er det en styrke for kvaliteten og relevansen at forfatteren har doktorgrad i sosialt arbeid. I tillegg styrker det kvaliteten at resultatene i artikkelen bygger på både fokusgruppeintervju og individuelle kvalitative dybdeintervju. Men i likhet med de to andre artiklene, har også Paulsen informanter med erfaring fra andre barnevernstiltak enn kun barneverninstitusjon. Dette påvirker relevansen. Videre har Paulsen analysert sitt datamateriale med inspirasjon fra fenomenologien og hermeneutikken. Dette er forståelser og perspektiv av sosialfaglig relevans, da de tar utgangspunkt i hvert enkelt individs opplevelse og erfaringer av verden, samt vektlegger et helhetlig bilde (Aadland, 2004, s. 180).

2.3.2 Vurdering av de teoretiske perspektivenes kvalitet og relevans

Av teoretiske perspektiver har jeg valgt å trekke frem økosystemet (Compton, Galway & Cournoyer, 2005), teori om resiliens (Borge, 2018), samt trefasemodellen for overgang (Storø, 2012). Underveis i oppgaven vil jeg der det er nødvendig også supplere med annen relevant faglitteratur. Noe av litteraturen jeg supplerer med vil være av eldre utgave. Dette grunnet begrenset tilgang til litteratur som følge av stengt bibliotek grunnet Covid-19.

Lære- og fagbøker regnes som en akademisk sjanger, men det kan ifølge Støren (2013, s. 17) være utfordrende å forstå hvor grundig argumentene i boken er underbygd. Bøkene har ofte instruerende tekster og plasseres lenger ned på kildehierarkiet enn fag- og forskningsrapporter. Selv om dette kan påvirke kvaliteten kan lære- og fagbøker anses som et godt utgangspunkt. Dette fordi Dalland & Trygstad (2017, s. 154) mener at slike bøker kan fungere som en portal inn til relevant fagfelt.

Perspektivet om økosystem er av relevans for denne oppgaven fordi det har et helhetlig fokus, noe som er viktig i utøvelsen av sosialt arbeid. Perspektivet åpner opp for strukturelle forhold ved systemet som kan påvirke overgangen. Teori om resiliens (Borge, 2018) bidrar til kunnskap om hva som kan være beskyttelsesfaktorer i overgangen, og er dermed også av relevans.

Flertallet av mine utvalgte forskningsartikler bygger kun på norsk forskning. Det kan dermed være et godt supplement med teori fra Anne Inger Helene Borge, siden hun oppsummerer forskning hovedsakelig fra USA, Canada, New Zealand, Sverige, Finland og Norge (Borge, 2018, s. 12). Mangfoldet av undersøkelser styrker kvaliteten og relevansen på hennes teoretiske bidrag. I tillegg anses Borge som en troverdig kilde, da hun er professor i utviklingspsykologi og har publisert en rekke vitenskapelige artikler.

I teoridelen har jeg også redegjort for enkelte lovparagrafer som påvirker utøvelsen av overgangsarbeidet. Disse er av relevans fordi lover og regler regulerer samhandling og relasjoner (Schiefløe, 2011, s. 201). Underveis i oppgaven refererer jeg også til faglitteratur som har vært en del av bachelorstudiet, og noe som jeg har hentet fra nasjonalbiblioteket. Ellingsen, Levin, Berg og Kleppe (2015) inneholder relevant teori for sosialt arbeid. Jan Storø (2012) er utdannet barnevernspedagog og cand.polit, og jobber som dosent ved barnevernspedagogutdanningen på OsloMet, Storø har utgitt en rekke relevante publikasjoner, og anses som en relevant og troverdig kilde.

2.4 Metodekritikk

Metodekritikk handler om å reflektere over valg av metode. Ifølge Jacobsen (2010, s. 19) vil måten undersøkelsen er lagt opp skape visse resultater. Dette kalles han for undersøkelseeffekt. Ifølge Dalland (2017, s. 225) er det mulig å vurdere om metoden var vellykket, først når undersøkelsen er ferdig. Dalland (2017, s. 59) trekker også frem at verdinøytralitet og objektivitet i forskningsdesignet er viktig. Dette kan trolig være enklere å oppnå ved bruk av litteraturstudie, da en ikke har samme nærhet til datakildene som for eksempel ved et kvalitativt dybdeintervju. Det som kan være en svakhet, er om jeg ikke har gjort presise nok søk. Videre hadde det trolig styrket oppgavens kvalitet og relevans dersom jeg hadde kombinert både kvalitative og kvantitative metoder i mitt datamateriale.

3.0 Teoretiske perspektiv

3.1 Økosystem perspektivet

Ifølge Compton et al. (2005, s. 5) kom økoperspektivet i løpet av 1950-tallet, og har siden påvirket yrkesutøvelsen i sosialt arbeid. Begrepet «økosystem» blir i biologien brukt for å

forklare avhengighetsforholdet mellom planter, dyr og miljø, der endring i én del av økosystemet kan få store følger for andre deler av systemet. Slik kan vi også bruke perspektivet for å forstå helhetstenkingen og kompleksiteten i sosiale problem og i utøvelsen av sosialt arbeid. Mennesket utvikles og preges i samspill med omgivelsene (Bø, 2006, s. 24). Sosialarbeiderens forsøk på å forstå brukeren i dens kontekst, omtales som økosystem eller person-i-situasjon-perspektiv (Compton et al., 2005, s. 38). Å se personen ut fra den sammenhengen personen befinner seg i, ved å jobbe med personen i situasjonen, er et sentralt kjennetegn ved sosialt arbeid (Berg et al., 2015, s. 19).

Når det kommer til å jobbe med problemløsning hos individet, forstår man fra dette perspektivet problemet som et resultat av en systemisk prosess. For å fikse problemet må vi dermed rette fokuset mot prosessen som skaper problemet. Som individ er man en del av flere systemer og prosesser. Disse finnes på ulike nivå. Det kan for eksempel være det interpersonlige, gruppenivå, lokalsamfunn og storsamfunnet. Perspektiv om økosystem representerer en systemteoretisk tankegang, og prinsippet i systemtenkning er at alt påvirker alt (Compton et al., 2005, s. 24).

Videre vil man fra dette perspektivet forstå individet som en del av flere sosiale system. I forsøket på å forstå de sosiale systemene vil det være viktig å ha kunnskap om roller, rolleforventning og normer. De fleste sosiale system er styrt av uskrevne regler som reguleres av personer som besitter bestemte roller. De uskrevne reglene kalles også sosiale normer, og er kulturelle regler som styrer og bestemmer hvilke holdninger, følelser, tro, utseendet og atferd som er tillatt og ikke tillatt (Compton et al., 2011, s. 33). Rollene representerer de grunnleggende elementene i sosiale systemer. Sosiale rolleforventninger påvirker menneskelige erfaringer og atferd (Compton et al., 2011, s. 30).

Måten man inkluderer individet på er ved å engasjere brukerens forklaringer og definisjoner. Det er klienten som er ekspert og som eier sitt «problem». Det blir dermed viktig å starte der klienten er, og ikke starte hos sosialarbeideren (Compton et al., 2005, s. 73). Relasjonen mellom klienten og sosionomen preges av samarbeid, og baseres på gjensidig respekt gjennom alle aspekt og prosesser i problemløsningen (Compton et al., 2005, s. 17). Sosionomen spiller en viktig rolle når det kommer til nivå av problemløsning og samarbeid (Compton et al., 2005, s. 19).

3.2 Resiliens

Resiliens er et styrkebasert teoretisk perspektiv som vektlegger faktorer og prosesser som fører til tilfredsstillende fungering, til tross for risikofylte omgivelser (Borge, 2018, s. 39). For å forklare hva resiliens betyr kan man bruke begrepene motstandskraft, robusthet, seighet eller utholdenhet. «Det handler om normal fungering under unormale forhold» (Borge, 2018, s. 11).

3.2.1 Risiko- og beskyttelsesfaktorer

For å utvikle resiliens, må risiko være til stede. Risikofylte omgivelsene kan være omsorgssvikt, psykologisk mishandling, sosial nød, katastrofer, krig eller terror (Borge, 2018, s. 11). En beskyttelsesfaktor er en faktor som reduserer virkning av alvorlig risiko og stress (Borge, 2018, s. 12). Pågangsmot og utholdenhet er to personlighetstrekk som medvirker til resiliens (Borge, 2018, s. 206).

Borge (2018, s. 70) påpeker at risikoens påvirkning vil være forskjellig fra barn til barn. Den individuelle risikoen begrunnes med at barn har ulikt temperament, som i denne forstand betyr personlighet. Et lett, sosialt utadvendt temperament innebærer mindre risiko, enn et vanskelig sinnelag hos barn. På den andre siden, har resiliensforskning vist at et vanskelig temperament, i spesielle kulturer, kan beskytte barn (Borge, 2018, s. 70). Resiliens må dermed vurderes i lys av den kulturelle sammenhengen en risiko forekommer i (Borge, 2018, s. 71). Barn blir forskjellige ved at de skaper sitt eget individuelle miljø, ved å gi sine signaler som foreldrene og omverden reagerer på (Borge, 2018, s. 69).

3.2.1.1 Selvbildet

Sett fra resiliensteori vil et godt selvbilde være viktig for god fungering. Et godt selvbilde innebærer sterk selvfølelse og trygg selvtilit, noe som kan fremme selvstendighet og utløse gode reaksjoner hos venner og andre personer i omgivelsene (Borge, 2018, s. 49). Et godt selvbilde kan dermed fungere som en beskyttelsesfaktor i situasjoner med risiko og stress, samt bidra til å utvikle resiliens.

3.2.1.2 Gode venner som beskyttelsesfaktor

Borge (2018, s. 196-197) trekker frem at gode venner er en beskyttelsesfaktor som i stor grad bidro til resiliens for barn som hadde opplevd seksuell eller fysisk mishandling. Dette bygger på resultater fra Isle of Wright studien. I denne studien ble utvikling av resiliens definert som fravær av psykiatriske lidelser eller selvmordstanker i løpet av en 30-årsperiode i voksen alder. Risiko var opplevelse av seksuelle og/eller fysiske overgrep som barn. Denne studien viste også at utvikling av resiliens ikke hadde sammenheng med intelligensnivå. Skoleflinke elever utgjorde ikke en større andel av resiliente sammenliknet med andre elever. Heller ikke alvorlighetsgraden av overgrepet hadde særlig betydning for utvikling av resiliens. Dette betyr at omgivelser kan spille stort inn for en tilfredsstillende utvikling, tross opplevelse av risiko.

3.2.1.3 Omsorgssvikt som risikofaktor

«Det er en alvorlig, direkte risiko når familier svikter i sin omsorg» (Borge, 2018, s. 96). Barn som utsettes for omfattende, vedvarende og alvorlige risikofaktorer, opplever en barndom preget av dårlige sosiale relasjoner og tilknytning (Kvello, 2010, s. 96). Tilknytning er et begrep som beskriver barnets grad av trygghet og tillit i tilknytning til den voksne. Tilknytningsstil viser til kvaliteten ved individets tilknytning, og til tilstanden av å være tilknyttet (Kvello, 2010, s. 88).

Omsorgssvikt påvirker barns utvikling av emosjonell kompetanse, når det gjelder vansker med å oppdage, forstå og regulere emosjonene (Sullivan mfl., 2010, referert i Kvello, 2010, s. 208). Barnets tidlige tilknytningserfaringer fra samspill med foreldrene påvirker senere relasjoner til andre (Kvello, 2010, s. 89). Personers tilknytningsstil blir mest tydelig i situasjoner med moderat grad av stress, for da viser personen sin måte å søke trygghet på (Kvello, 2010, s. 89).

3.2.3 Vendepunkter

Ifølge Borge (2018, s. 187) markerer vendepunkter i livsløpet overgang fra noe kjent til noe ukjent. Fra et resiliensperspektiv kan vendepunkter føre til forbedring, stabilitet eller forverring. For at et vendepunkt skal føre til forbedring, må det være prosesser i det nye miljøet som kan bidra til positiv forandring (Borge, 2018, s. 188).

3.3 Jan Storøs trefasemodell for overgang

Jan Storø sin trefasemodell for overgangen innebærer forberedelse, flytting og oppfølging/ettervern. Modellen beskriver den daglige innsatsen i overgangen, og ikke klientens utvikling (Storø, 2012, s. 128). Generelt må bistand i overgangen være koblet til den enkeltes situasjon, ungdommens planer, sosiale kompetanse, nettverk, bolig, skole og arbeid (Storø, 2012, s. 121).

Forberedelsesfasen varer frem til flyttedagen, og her vil en stabil plassering, aktiv planlegging og forberedelse til selvstendig tilværelse være svært viktig. Stabilitet preges av kontinuitet i omsorgen, rimelige grenser og mye varme (Storø, 2012, s. 128). Det er varierende hvor mye støtte det er behov for, men generelt handler forberedelsen om to ting. For det første må man finne en egnet hybel. For det andre skal forberedelsen også innebære utvikling av boevne og ferdigheter. En god forberedelsesfase vil gjøre det lettere for fasene som kommer etterpå (Storø, 2012, s. 128-129).

Flyttefasen er når selve flyttingen skjer, og denne situasjonen bør være ønsket av den unge. Det er viktig at ungdommen opplever støtte fra særlig én voksen, og at ungdommen er mentalt og praktisk klar. I tillegg bør ungdommen komme i skole eller arbeid raskt (Storø, 2012, s. 130).

I oppfølgingsfasen er det betydningsfullt at ungdom «mestrer på egen hånd, får sosial støtte og opplever å være en del av et fungerende sosialt nettverk» (Storø, 2012, s. 130). Ungdom skal få mulighet til å prøve seg ut, og komme tilbake til omsorgspersonene for støtte og tilhørighet (Storø, 2012, s. 131). Anerkjennende relasjoner bidrar til endring (Storø, 2012, s. 133). Videre vil det være svært betydningsfullt å etablere en utviklingsdialog gjennom overgangen. Ifølge Storø, referert til Storø (2006), innebærer en utviklingsdialog å få tak i den enkeltes tanker, refleksjoner og følelser, samt få inntrykk av hvordan personen ser på sin fortid, nåtid og fremtid (Storø, 2012, s. 137). Videre trekker Storø frem at utviklingsdialogen trolig best fungerer i en hverdagslig ramme, som for eksempel tur og café (Storø, 2012, s. 137).

3.2 Juss og rammeverket

Jeg vil i denne delen av teorikapittelet gjøre rede for enkelte deler av Barnevernloven, samt supplere med relevante rundskriv, høringsnotat og statistikk. Barnevernloven (1992, §-1) skal sikre at utsatte barn får nødvendig hjelp, omsorg og beskyttelse, der det skal tas avgjørende vekt på tiltak som er til beste for barnet (Barnevernloven, 1992, §4-1).

3.2.1 Ettervern

Ifølge Barnevernloven (1992, §1-3) kan tiltak som er satt i verk før barnet har fylt 18 år, opprettholdes eller erstattes av andre tiltak dersom barnet sier seg enig. Barneverntjenesten skal vurdere hvilke tiltak som skal opprettholdes eller iverksettes i god tid før barnet fyller 18 år (Barnevernloven, 1992, §4-15). Av dagens barnevernslov kan ettervernstiltak eksistere frem til barnet har fylt 23 år (Barnevernloven, 1992, §1-3).

Målet med ettervern er å gi ungdom over 18 år gradvis hjelp til selvstendighet (Barne-, likestillings- og inkluderingsdepartementet, 2011, s. 3). De mest benyttede ettervernstiltakene i utgangen av 2018, var hjelp med bolig, økonomisk hjelp og kompenserende tiltak. Sistnevnte er en samlekategori som blant annet innebærer besøkshjem, fritidsaktiviteter og støttekontakt (Barne- og likestillingsdepartementet, 2019, s. 95).

3.2.1.1 Utviding av aldersgrensen fra 23 til 25 år

Landsforeningen for barnevernsbarn (LFB) og Fellesorganisasjonen (FO) hadde nylig en kampanje om barnevernets ettervern, der de fremmet et ønske om lovfestet rett til hjelp og omsorg til og med fylte 25 år. Barne- og likestillingsdepartementet sendte den 04. april 2019 en ny barnevernlov på høring, der de foreslår å utvide retten til å motta ettervernstiltak fra 23 til 25 år (Barne- og likestillingsdepartementet, 2019, s. 98). I høringsnotatet begrunnes dette blant annet med at «En utvidelse av aldersgrensen vil bidra til å gi unge i barnevernet et tilbud som er mer på linje med det de fleste unge i Norge i dag får av sine foreldre» (Barne- og likestillingsdepartementet, 2019, s. 98). Den 24. april 2020 sendte regjeringen forslag til endringer i barnevernloven til Stortinget, der det foreslås å utvide aldersgrensen for rett til ettervern til 25 år (Barne- og familiedepartementet, 2020). Ny barnevernslov er planlagt behandlet våren 2021.

3.2.2 Ansvarsfordeling mellom kommuner

Av Barnevernloven (1992, §8-1) er det barnets oppholdskommune som har ansvar for yte tjenester etter Barnevernloven. Etter Barnevernloven (1992, §8-4) er det barneverntjenesten i den kommunen som barnet oppholder seg i som har ansvar for å reise sak, samt videre gjennomføre, følge opp og kontrollere. Av lovparagrafen kommer det videre frem at berørte kommuner kan inngå avtale om endringer i ansvarsforhold.

Av rundskrivet om ettervernstiltak kommer det frem at det i utgangspunktet vil være fraflyttingskommunen som er ansvarlig for å opprettholde tiltak for ungdom i aldersgruppen 18-23 år som flytter til en annen kommune (Barne-, likestillings- og inkluderingsdepartementet, 2011, s. 3). Om ungdommen har takket nei til tiltak, og har flyttet til en annen kommune, er det fraflyttingskommunens ansvar å ta kontakt med ungdommen ett år etter at alle tiltak er avsluttet.

Det oppfordres til fleksibilitet og kreativitet i ettervernstiltakene, for å legge til rette for en gradvis overgang til selvstendig tilværelse (Barne-, likestillings- og inkluderingsdepartementet, 2011, s. 4).

3.2.3 Ansvarsfordeling mellom kommune og stat

I utgangspunktet er ettervern et kommunalt økonomisk ansvar, men statens økonomiske ansvar gjelder for barn under 20 år etter §9-4 (Barnevernloven, 1992). Dette betyr at det kommunale barnevernet kan søke Barne-, ungdoms- og familieetaten om å dekke utgifter for ettervernstiltak for ungdom mellom 18-20 år, men ikke for ungdommer mellom 20-23 år.

4.0 Resultat

4.1 Ungdom på vei ut av barnevernet: Brå overgang til voksenlivet

Dette er en vitenskapelig fagfelleurdert artikkel publisert av Veronika Paulsen i 2016. Artikkelen bygger på en kombinasjon av 11 individuelle kvalitative dybdeintervju og 5

fokusgruppeintervju. Totalt er 43 ungdommer i alderen 18-26 år intervjuet. Artikkelen ble publisert i anledning Paulsens doktoravhandling i sosialt arbeid ved NTNU, der hensikten med forskningen er å kartlegge ettervernstilbudet i barnevernet. I denne oppgaven bidrar Paulsen sin artikkel til å belyse faktorer i overgangen som ungdommene mener er viktige.

Resultatene i studien viser at ungdommene opplever en utydelig avslutning, noe som skaper usikkerhet og utrygghet (Paulsen, 2016, s. 45). Videre erfarer de overgangen fra barnevernet til NAV som vanskelig, der utfordringene gjelder å forholde seg til et helt nytt system, samt mindre tilgjengelighet og oppfølging (Paulsen, 2016, s. 46).

Videre belyser artikkelen mangelfull informasjon og medvirkning. Noen visste ikke at ettervern var en mulighet, og noen trodde at spesielle kriterier måtte oppfylles, for eksempel urinprøver. I sin diskusjonsdel trekker Paulsen (2016, s. 46) frem at ungdommene opplever det som tilfeldig hvem som får ettervern. De fleste har heller ikke blitt kontaktet av barnevernet ett år etter avslutning av tiltak.

Resultatene viser videre at ungdom har behov for både praktisk, økonomisk og emosjonell støtte i overgangen til voksenlivet. Ungdommene føler et behov for å fortsatt ha kontakt med de voksne i barnevernet, da de mangler nettverk som kan støtte og bistå dem i overgangen (Paulsen, 2016, s. 42). De unge opplever at de ansatte i barnevernet tror de er mer selvstendige enn de er, og at de har mer støtte i nettverket enn det de i realiteten har (Paulsen, 2016, s. 43). En god relasjon til en trygg kontaktperson blir dermed av stor betydning (Paulsen, 2016, s. 42). Dessuten opplever ungdommene mer medvirkning når de har en god relasjon til den som tar beslutningen (Paulsen, 2016, s. 45).

Til slutt trekker Paulsen (2016, s. 49) frem at det er viktig å sikre at ungdommene ikke forbinder voksenlivet med å bryte med støtte fra omverden. Paulsen konkluderer med at det bør jobbes for en gradvis og fleksibel overgang til voksenlivet, og at det er viktig å anerkjenne ungdommens naturlige veksling mellom behov for oppfølging, og behov for selvstendighet.

4.2 Trøblete overganger i et aldersdelt hjelpeapparat

Den andre artikkelen jeg har inkludert er en fagfelleverdert artikkel publisert av Breimo, Sandvin og Thommesen i 2015. I artikkelen er 7 ungdommer mellom 20 og 30 år, samt 12 tjenesteytere fra ulike instanser intervjuet. Hensikten er å studere hvordan barn som har vært under barnevernets omsorg, erfarer sin overgang til voksenlivet. I undersøkelsen er forfatterne

inspirert av en teoretisk metode med navnet institusjonell etnografi. Dette innebærer en kartlegging av hvordan individuelle erfaringer henger sammen med institusjonelle forhold eller styringsrelasjoner, derav hvordan ulike aktører og instanser er knyttet til overgangen. Fokuset på systemiske forhold i overgangen er berikende for min problemstilling, da jeg ønsker å åpne opp for hvordan faktorer ved systemet påvirker overgangen til egen bolig.

Resultatene i studien viser at det særlig er to institusjonelle forhold som skaper hindringer i overgangene. Den første utfordringen gjelder overgangen mellom barnevern og NAV.

Informantene fra Breimo et al. (2015, s. 39) opplever at omsorgsrelasjonen fra barnevernet blir erstattet med plikter fra NAV, samt at de blir utskrevet til NAV uten å ville det. I tillegg blir aktiveringspolitikken fra NAV opplevd som dramatisk og opprivende (Breimo et al., 2015, s. 43).

Den andre utfordringen gjelder manglende kommunikasjon mellom hjemkommune og bostedskommune. 5 av de 7 intervjuede ungdommene bodde i en annen kommune da de fylte 18 år, og kun én av de 5 fikk ettervern. «Det er tankevekkende dersom det å bo i en annen kommune enn hjemkommunen når en fyller 18 år reduserer muligheten for å få oppfølging eller ettervern» (Breimo et al., 2015, s. 38).

Videre viser resultatene i studien at oppfølging fra en kontaktperson er viktig, samt at ungdommene gis et ansvar og en frihet de ofte ikke har forutsetninger for å mestre (Breimo et al., 2015, s. 42). Det trekkes også frem at det ikke bare foregår én overgang for ungdommene, men en serie av overganger (Breimo et al., 2015, s. 41). Breimo, Sandvin og Thommesen konkluderer med at systemene mangler gode rutiner og regelverk som kan sikre en god overgang mellom barndom og selvstendig voksenliv.

4.3 Why youth leave care: Understandings of adulthood and transition successes and challenges among youth aging out of child welfare

Den tredje artikkelen i mitt datamateriale er en amerikansk studie skrevet av Sara Goodkind, Lisa A. Schelbe og Jeffrey J. Shook. Dette er en vitenskapelig fagfelleurdert artikkel publisert i 2011. Forfatterne har brukt en kvalitativ tilnærming til innsamling av data, der 45 personer i alderen 18-23 er intervjuet. 11 personer ble individuelt intervjuet, og 34 var i fokusgruppeintervju. I fokusgruppeintervjuene ble jentene intervjuet for seg, og gutter for seg.

Studien har tilhørighet til School of Social Work på Universitetet i Pittsburgh. Hensikten er å undersøke hvorfor de unge forlater barnevernet når de blir 18 år, hvordan de forstår overgangen til voksenlivet, samt hva som er suksessfaktorene og utfordringene assosiert med overgangen. Fokuset på de unges perspektiv på suksessfaktorer og utfordringer i overgangen til voksenlivet er særlig berikende for min oppgave. Dette fordi det gir meg muligheten til å drøfte ut ifra brukererfaringer med overgangen.

Resultatet av artikkelen viser at ungdommene tydelig assosierer voksenlivet med det å være selvstendig. Goodkind og medforfatterne foreslår at en endring av denne forståelsen trolig kunne ført til at flere ble i barnevernet etter fylte 18 år (Goodkind et al., 2011, s. 1046). Videre viser resultatene at det å overleve, ta på seg voksenansvar og fortsette på utdanningen er viktige suksessfaktorer i overgangen. Det å klare å overleve handlet for noen om å holde seg unna trøbbel og lovbrudd, og for noen om å ta vare på egen psykiske helse. Eksempler på voksenansvar var å holde på eget bosted og betale regninger (Goodkind et al., 2011, s. 1044-1045). Hovedutfordringen i overgangen var mangel på emosjonell og sosial støtte, samt utfordringer med å etablere og opprettholde relasjoner (Goodkind et al., 2011, s. 1045). Hovedgrunnen til at unge forlater barnevernssystemer på grunn av misforståelser og feilinformasjon, samt på grunn av behovet for autonomi og selvstendighet (Goodkind et al., 2011, s. 1042).

5.0 Drøfting

Med utgangspunkt i de utvalgte forskningsartiklene, har jeg delt drøftingskapitlene inn i følgende kategorier; forståelsen av voksenlivet, behovet for gradvise overganger, behov for emosjonell og sosial støtte, og behov for informasjon og medvirkning.

Jeg vil i det følgende drøfte problemstillingen;

Hvilke faktorer kan sikre en god overgang fra barneverninstitusjon til etablering i egen bolig?

5.1 En forståelse og forventning av voksentilværelsen som samsvarer med individets forutsetninger og behov

Både Goodkind et al. (2011) og Paulsen (2016) problematiserer ungdommenes assosiasjoner med voksenlivet. De trekker frem at idealet om selvstendighet og uavhengighet kan hemme en god overgang. Funnene i artiklene kan indikere at ungdommens ønske om å være selvstendig, kommer før ønske om støtte fra barnevernet. Dette kan være utfordringer for overgangen, da det nettopp er støtte ungdommen har behov for. Det kan tenkes at flere ungdommer har forutsetningene for å klare seg uten støtte fra barnevernet. Derimot viser Goodkind et al. (2011) at flere ungdommer har utfordringer med å etablere og opprettholde gode relasjoner.

Selv om Goodkind et al. (2011) er en amerikansk studie, kan vi tenke at relasjonsutfordringer er overførbart til ungdom i det norske barnevernet. Ifølge forskning om resiliens kan gode sosiale relasjoner være viktige beskyttelsesfaktorer i situasjoner med stress og risiko (Borge, 2018). Det kan dermed være mot sin hensikt om ungdommene bryter med barnevernet for å klare seg selv. Allikevel undrer jeg meg over om fravær av ettervernstiltak også kan være et resultat av prosesser i storsamfunnet, samt forventninger og vurderinger fra barnevernet.

Hvordan ungdommene og hjelpeapparatet forstår voksentilværelsen påvirker igjen hvilke forventninger som settes. I TV-programmet «Sånn er Norge» blir uavhengighet trukket frem som den typiske norske verdien. Med bakgrunn i store internasjonale undersøkelser beskriver programlederen at nordmenn ønsker å leve livet uten innblanding fra andre, med mest mulig selvstendighet og frihet. Jeg tror jeg programlederen har et poeng.

Funnene til Paulsen (2016) og Goodkind et al. (2011) indikerer at forventningen om selvstendighet og uavhengighet ved voksentilværelsen kan hindre en god overgang. Goodkind et al. (2011) trekker frem at en endring av ungdommenes og hjelpeapparatets forståelse av hva voksentilværelsen innebærer, muligens kan føre til at flere blir i barnevernet etter fylte 18 år. Men hvordan kan dette være en faktor som kan bedre overgangen fra barneverninstitusjon til etablering i egen bolig?

Det å mestre voksenansvar var ifølge Goodkind et al. (2011) en viktig suksessfaktor for en god overgang. Dette kan vise at mestring av forventningene til det å være voksen bidrar til en god overgang. Mestring kan gi et godt selvbilde, noe som igjen kan føre til utvikling av resiliens, altså motstandskraft og utholdenhet (Borge, 2018). Ifølge Storø (2012) skal man i

overgangsarbeidet alltid ta utgangspunkt i den enkeltes situasjon. Ved å sette forventninger som samsvarer med individets forutsetninger og behov, har individet mulighet til å mestre, og igjen utvikle resiliens.

Det som derimot kan være utfordrende, er at forståelsen av voksenlivet kan være et resultat av prosesser på lokal- eller samfunnsnivå. Fra et systemteoretisk perspektiv kan det å være selvstendig og autonom når man blir voksen representere en kulturell og sosial forventning som finnes i individets sosiale systemer (Compton et al., 2005). Å endre denne rådende forståelsen og forventningen kan være utfordrende. Det som trolig kan være hensiktsmessig, er om kontaktpersonen/sosionomen og ungdommen utvikler en bevissthet om hvordan ungdommens økosystem blir påvirket av slike prosesser og forventninger. Ved å ta utgangspunkt i *personen i situasjonen* kan ungdommen i overgangsfasen gradvis gjennomgå en selvstendigjøringsprosess, noe som også er målet med ettervern (Barne-, likestillings- og inkluderingsdepartementet, 2011, s. 3).

Som vist innledningsvis er ungdom på barneverninstitusjon minst forberedt til voksenlivet (Mech et al., 1994), i tillegg til en høy forekomst av psykiske lidelser (Kayed et al., 2015). Vurdert ut ifra disse forutsetningene, samt forskningsfunn om behov for støtte, burde statistikken over antall ettervernstiltak trolig vært høyere enn den er i dag. Jeg stiller meg undrende til om det kun er ungdommens ønske om selvstendighet som skylder fraværet av ettervernstiltak.

Ifølge Paulsen (2016) opplever ungdommene det tilfeldig hvem som fikk, og hvem som ikke fikk ettervern. Mine erfaringer fra praksis er at økonomi og geografiske avstander er forhold som også setter store begrensninger for ettervern. Selv om muligheten til å overføre ansvaret mellom kommuner finnes i Barnevernloven (1992, §8-4), kan det virke som økonomi setter begrensninger for dette. Kommunene kan søke om økonomisk støtte fra staten frem til barnet fyller 20 år (Barnevernloven, 1992, §9-4). Statistikk viser at mange ettervernstiltak opphører i det ungdommen fyller 20 år (Statistisk Sentralbyrå, tabell 09050, 2019).

Videre erfarte jeg at plasseringer på barneverninstitusjoner ofte skjer i en annen kommune enn barnets hjemkommune. Breimo et al. (2015) sine funn viser at de som bodde i en annen kommune enn hjemkommunen da de fylte 18 år, i liten grad fikk ettervern. Det er diskutert hvorvidt dette er en systemrelatert utfordring som kun gjelder i Nordland fylke, eller om det kan overføres til andre fylkeskommuner. Det som styrker muligheten til å generalisere er at

barneverntjenesten i landets fylkeskommuner følger det samme lovverket. Det som svekker muligheten til å generalisere, er at ettervern organiseres og praktiseres svært forskjellig i ulike kommuner. For eksempel er det ifølge Oterholm (2008, s. 181) varierende i hvilken grad oppfølging etter 18 år gis av NAV, barneverntjenesten, eller begge.

Det kan også stilles spørsmål til relevansen og overførbarheten av Goodkind et al. (2011) sine forskningsfunn. Resultatet om at selvstendighet var en av hovedgrunnene til at unge forlater barnevernssystemet når de fyller 18 er basert på kvalitativ metode. En svakhet med denne metoden er graden av gyldighet for andre enn dem man har undersøkt (Jacobsen, 2010, s. 63). I tillegg er resultatene fra gruppeintervju i stor grad et produkt av gruppeprosesser, og svært følsomme for de makt- og dominansforhold som utvikler seg (Jacobsen, 2010, s. 90). For informantene mellom 18-23 år kan det tenkes at det er mer populært å innrømme et behov for selvstendighet, enn et behov for bistand. Ser vi på studiet gjort av Paulsen (2016) finner vi derimot at informantene trekker frem et behov for både praktisk, økonomisk, sosial og emosjonell støtte.

Vurdert ut ifra forskningsfunn og utvalgt teori tør jeg dermed påstå at forståelsen av voksentilværelsen, derav hvilke forventninger som settes av ungdommen og hjelpeapparatet, påvirker hvor vellykket overgangen fra barneverninstitusjon til egen bolig blir. Det blir viktig å ta utgangspunkt i ungdommens individuelle forutsetning og behov. Samtidig som selvstendighet og uavhengighet kan være en del av en naturlig modningsprosess, kan det også være et resultat av forventninger fra samfunnet. Ved bruk av kreativitet og fleksibilitet i ettervernstiltakene, kan man nå målet om gradvis hjelp til selvhjelp, samt støtte ungdommens behov for både selvstendighet og oppfølging (Barne-, likestillings- og inkluderingsdepartementet, 2011, s. 3-4).

5.2 Behov for gradvise overganger

Sett fra et økosystem perspektiv innebærer overgangsfasen store endringer i økosystemet til ungdommen, noe som kan utløse mye stress (Compton et al., 2005). For noen ungdommer vil trolig en gradvis og fleksibel overgang være nødvendig. Dette for å legge til rette for at ungdommene stegvis mestrer overgangene som finnes på ulike nivå. Ifølge Breimo et al. (2015) foregår det ikke bare én overgang, men en serie av overganger.

Derimot tyder funnene fra forskningsartiklene at flere ungdommer opplever en brå og utydelig avslutning med barnevernet, noe som skaper usikkerhet og utrygghet for ungdommene. Sett fra et resiliensperspektiv kan en overgang representere et vendepunkt som kan føre til forbedring av ungdommens utvikling. Om overgangen blir brå og utydelig, kan det derimot resultere i forverring av utviklingen (Borge, 2018). Fra et økosystem perspektiv kan det dermed være hensiktsmessig å gjennomføre gradvise overganger. Dette for å hindre at mange endringer i økosystemet til ungdommen får negative konsekvenser (Compton et al., 2005).

5.2.1 Behov for en gradvis overgang til voksentjenestene

Funnene til Breimo et al. (2015) og Paulsen (2016) viser at flere ungdommer erfarer overgangen fra barnevernet til NAV som svært vanskelig. Som jeg viste i vurderingen av forskningsartiklene, kan informantene i Breimo et al. (2015) sin artikkel ha erfaring med et system som var organisert annerledes enn i dag. Overgangen fra barnevernet til NAV, samt fra BUP til psykisk helsevern for unge, ble trukket frem som svært vanskelig, også ifølge en nylig publisert rapport om barn som bor på barneverninstitusjon (Barneombudet, 2020, s. 70).

Fra et økosystem perspektiv vil man forsøke å fikse problemet ved å rette fokuset mot prosessen som skaper problemet (Compton et al., 2005). At overgangen for noen oppleves som svært brå, kan skyldes mange institusjonelle endringer i systemet rundt ungdommen. Vurdert ut ifra disse forholdene, vil det for noen ungdommer være hensiktsmessig med en gradvis overgang fra barnevernet til NAV.

5.2.2 Behov for en gradvis overgang til etablering i egen bolig

I tillegg til en gradvis overgang til voksentjenestene, vil det ut ifra resultatene i artiklene også være nødvendig med en gradvis overgang til egen bolig. Ifølge Storø's trefasemodell bør innsats i fasen før utflytting rette seg mot utvikling av boevne og ferdigheter. En god forberedelsesfase vil gjøre det lettere for flytte- og oppfølgingsfasen. Min praksiserfaring fra barneverninstitusjon er derimot at voksne har en tendens til å påta seg noen av de oppgavene som kan bidra til at ungdommene blir selvstendige. Dette gjelder blant annet hverdagslige rutiner som matlaging, kjøring av ungdom, rydding og vasking av klær. På en side kan disse oppgavene være nødvendige og viktige for å utøve omsorg for ungdommene. På den andre

siden kan de gjøre ungdommene lite forberedt til voksentilværelsen. Etter utflytting av barneverninstitusjon, vil flere av ungdommene ikke ha mulighet til å få samme praktiske oppfølging fra sine foreldre, som andre ungdommer gjerne har.

I tillegg erfarte jeg at ansatte ofte var bekymret over boevnen og ferdighetene til ungdommene. Selv om flere ungdommer trolig klarer seg fint, viste jeg innledningsvis at de fra barneverninstitusjon er de minst forberedte til voksenlivet (Mech et al., 1994). I praksis erfarte jeg at oppfølging i egen bolig ble sett på som et tiltak som skal forberede ungdommen til en selvstendig voksentilværelse. Som nevnt tidligere, skjer derimot utflytting av barneverninstitusjon oftest når ungdom fyller 18 år (Barneombudet, 2020). Dette gjør at oppfølging i egen bolig eventuelt blir et ettervernstiltak. Funnene i Breimo et al. (2015) indikerer derimot at det å bo i en annen kommune i hjemkommunen når en fyller 18 år, reduserer muligheten til å få oppfølging eller ettervern. Dette kan bety at noen ungdommer ikke vil få den forberedelsen til voksentilværelsen som de har behov for.

Da kan eventuelt oppfølging i bolig gis av andre deler av hjelpeapparatet enn barneverntjenesten. Jeg har også erfart å være på denne delen av hjelpeapparatet. Som sommervikar i en kommunal miljøarbeidertjeneste var jeg med i oppstarten av boligoppfølging for et barn under 18 år. Det å være en fremmed voksen som skal gi praktisk og personlig bistand til en ungdom som har flyttet ut fra barneverninstitusjon, var både utfordrende og spennende. Derimot opplevde jeg at denne ungdommen ikke ønsket å motta bistand fra fremmede voksne, noe som er veldig forståelig. Det å etablere en trygg relasjon, basert på et fåtall timer i uken, var utfordrende. Fra mine kollegaer fikk jeg inntrykk av at slik oppfølging ofte avslutter når ungdommen fyller 18 år, samt at ungdommen ofte blir langtidsmottaker av stønader fra NAV. Dette kan være et strukturproblem med uheldige konsekvenser, både for individet og samfunnsøkonomien.

Funn fra Paulsen (2016) viser at ungdommene ofte vurderes som mer selvstendige enn de i realiteten er. Dette kan vise et behov for en bedre kartlegging av ungdommens ferdigheter. En god forberedelsesfase vil være viktig for å sikre en god overgang til egen bolig. Det å mestre etableringen i egen bolig kan fra et resiliensperspektiv bli sett på som en prosess i et nytt miljø som fører til forbedring (Borge, 2018).

At ungdommene assosierer voksenlivet med selvstendighet og uavhengighet, kan sette en forventning til seg selv om å være uavhengig av barnevernet. Når ungdommene i tillegg

opplever misforståelser og feil informasjon fra barnevernet om ettervern (Goodkind et al., 2011; Paulsen, 2016), kan forventningen om å bryte kontakt trolig bli tydeligere. Ifølge Goodkind et al. (2011) var misforståelser og feilinformasjon en av hovedgrunnene til at unge forlater barnevernssystemet. Det kan tenkes at flere ungdommer klarer seg fint med en brå overgang, og mestrer det å bli selvstendige uten videre oppfølging fra barnevernet eller øvrig hjelpeapparat. Men på bakgrunn av relevante funn og utvalgt teori, vil trolig flere ha behov for å få støtte til å utvikle en gradvis selvstendighet, som igjen kan resultere i en god overgang til etablering i egen bolig.

5.3 Emosjonell og sosial støtte er avgjørende

Omsorgssvikt påvirker barns utvikling av emosjonell kompetanse når det gjelder vansker med å oppdage, forstå og regulere emosjonene (Sullivan mfl., 2010, referert i Kvello, 2010, s. 208). Selv om ikke alle barn og unge fra barnevernsinstitusjoner har opplevd omsorgssvikt, vil emosjonsutfordringer trolig gjelde for flere ungdommer. Innledningsvis viste jeg også et stort omfang av psykiske lidelser på barneverninstitusjoner i Norge (Kayed et al., 2015). Med utgangspunkt i disse funnene tørr jeg påstå at emosjonell og sosial støtte er svært avgjørende for en god overgang.

Flere ungdommer vil trolig ha familie og venner å støtte seg på i overgangen. Noen vil trolig klare seg godt gjennom overgangen uten støtte fra barnevernet. Det å overleve, ved å ta vare på egen psykiske helse, var for noen en av de største suksessene i overgangen (Goodkind et al., 2011). Hvorvidt denne faktoren tok utgangspunkt i støtte fra andre, ble ikke utdypet. Ifølge Paulsen (2016) sine funn tror de ansatte i barnevernet at de unge har mer støtte i nettverket enn de i realiteten har. I tillegg viser både Paulsen (2016) og Goodkind et al. (2011) at den emosjonelle støtten fort uteblir. Dette kan først og fremst bety at hjelpeapparatet ikke har fanget opp behovet for støtte. Derav kan det bety et behov for bedre kartlegging av ungdommens nettverk i overgangsarbeidet. Det kan også indikere at hjelpeapparatet ikke har hatt mulighet til å tilby tilstrekkelig emosjonell og sosial støtte. Sist, kan det bety at ungdommen selv ikke ønsker støtte fra barnevernet.

Paulsen (2016) viser derimot at flere ungdommer mangler nettverk som kan støtte dem i overgangen, samt at ungdommene føler et behov for å fortsatt ha kontakt med de voksne i barnevernet. Opprettholdelse av tiltak som fører til relasjon til en kontaktperson, kan føre til trygghet for ungdommene (Paulsen, 2016). Av de som hadde opplevd en god overgang ble en

god relasjon til en kontaktperson trukket frem som svært viktig (Breimo, 2015). Også Paulsen (2016) finner at en trygg kontaktperson i overgangen kan være av stor betydning. Når ungdommene i tillegg opplever at omsorgsrelasjonen fra barnevernet blir erstattet med plikter fra NAV (Breimo et al., 2015) vil det trolig være behov for emosjonell og sosial støtte fra en trygg voksen person.

Funnene i forskningsartiklene trekker tydelig i retning av at emosjonell og sosial støtte er avgjørende for en god overgang. Min erfaring fra praksis på barneverninstitusjon er at flere ungdommer mangler gode venner i sitt nettverk. Ifølge Goodkind et al. (2011) var den andre hovedutfordringen etablering og opprettholdelse av relasjoner. Forskning om resiliens viser at gode venner er en beskyttelsesfaktor som i stor grad bidrar til resiliens (Borge, 2018). For de ungdommene som har lite støtte og ressurser i nettverket, blir sosial og emosjonell støtte fra hjelpeapparatet særlig viktig.

Det kan også tenkes at god støtte fra en kontaktperson kan gi ungdommene gode erfaringer som kan overføres til videre relasjonsbygging. Barnets tidlige tilknytningserfaringer i samspill med foreldrene påvirker senere relasjoner til andre (Kvillo, 2010). God støtte og oppmuntring fra en kontaktperson kan fremme et godt selvbilde, og gi nye relasjonserfaringer. Fra teori om resiliens kan et godt selvbilde videre fremme selvstendighet og utløse gode reaksjoner hos venner og personer i omgivelsene (Borge, 2018).

Når det kommer til hvem som skal være kontaktpersonen, foreslår Barne- og likestillingsdepartementet i Høringsnotat om forslag til ny barnevernlov (2019, s. 95) at saksbehandler i barnevernet kan være en trygg kontaktperson for dem som har vært i kontakt med barnevernet i oppveksten. Av praksis har jeg erfart at flere ungdommer misliker sin saksbehandler. I tillegg opplever noen hyppige utskiftninger, og kan ikke navnet på sin saksbehandler. Sammen med stor geografisk avstand til hjemkommunen, har dette begrenset kontakten med saksbehandleren. I disse tilfellene vil saksbehandler trolig ikke fungere som en trygg støtteperson.

Da kan det være behov for å bruke øvrige deler av hjelpeapparatet. I tillegg til emosjonell og sosial støtte, indikerer forskningsfunnene flere fordeler med en trygg kontaktperson. Denne trygge kontaktpersonen vil sannsynligvis kjenne til individets forutsetninger og behov, noe som også kan bidra til å nå målet med ettervern, nemlig en gradvis selvstendigjøringsprosess. I tillegg kan en god relasjon til kontaktpersonen føre til

utviklingsdialog, som kan være viktig gjennom hele overgangsperioden (Storø, 2012). Dessuten opplever ungdommer mer medvirkning når de har en god relasjon til den som tar beslutningen (Paulsen, 2016).

5.4 Behov for informasjon og medvirkning

Medvirkning er en lovfestet rett (Barnevernloven, 1992, §1-6). Det kan tenkes at medvirkning i utforming av ettervernstiltak og oppfølging etter fylte 18 år, vil være viktig for ungdommens autonomi. Som vist, er misforståelser og behovet for selvstendighet de to hovedgrunnene til at ungdom forlater barnevernet etter fylte 18 år (Goodkind et al., 2011). Tilstrekkelig og tydelig informasjon er forutsetninger for å kunne medvirke (Paulsen, 2016).

Resultatene av Paulsen (2016) sin studie viser derimot at ungdommene opplever manglende informasjon og medvirkning i utforming av etterverntilbudet. Noen visste ikke at ettervern var en mulighet, og noen trodde at spesielle kriterier måtte oppfylles for å få ettervern. I sin diskusjonsdel trekker Paulsen (2016) frem at ungdommene opplever det tilfeldig hvem som får ettervern, der det er vanskelig å skille dem som mottar, og dem som ikke mottar ettervernstiltak. I tillegg har de fleste ikke blitt kontaktet av barnevernet ett år etter avslutning av tiltak.

Resultatene til Goodkind et al. (2011) og Paulsen (2016) kan tyde at misforståelser og manglende informasjon kan hindre en god overgang fra barnevernet til voksentilværelsen. I tillegg tyder funnene at informasjon og en god relasjon er en viktig forutsetning for medvirkning. På bakgrunn av disse funnene, tør jeg påstå at informasjon og medvirkning er faktorer som kan sikre en god overgang.

5.0 Avslutning

I denne oppgaven har jeg undersøkt hvilke faktorer som kan sikre en god overgang fra barneverninstitusjon til etablering i egen bolig. Se figur 1 for oppsummering av faktorene:

Figur 1. Faktorer som kan sikre en god overgang

Som figuren viser, er det flere faktorer som kan sikre en god overgang. Først og fremst er det nødvendig å etablere en forståelse av voksentilværelsen som samsvarer med individets forutsetninger og behov. Deretter bør ungdommen forberedes godt nok til å mestre voksenlivet. Dette innebærer utvikling av boevner og ferdigheter. I tillegg kan en god overgang sikres ved tilstrekkelig emosjonell og sosial støtte. Dette bør komme fra en trygg kontaktperson, i tillegg til ungdommens eventuelle øvrige nettverk. Videre har jeg i figuren inkludert at det er nødvendig å legge til rette for gradvise overganger. Flere ungdommer opplever en utydelig og brå overgang, noe som fører til usikkerhet og utrygghet. Det kan dermed bli viktig at overgangen ikke bare forstås som én overgang, men en serie av overganger. Til slutt trekker jeg frem at brukermedvirkning, som er en lovfestet rett, sammen med riktig og tydelig informasjon, kan være en viktig faktor som kan sikre en god overgang.

I denne oppgaven har jeg hovedsakelig rettet fokuset mot hvordan hjelpeapparatet, ved barnevernet/kontaktpersonen kan sikre en god overgang. Overgangsbegrepet har blitt brukt

for å beskrive de siste tre månedene av institusjonsoppholdet, frem til ettervernstiltak opphører for den enkelte ungdom. Det hadde trolig styrket oppgaven om jeg hadde inkludert øvrige deler av hjelpeapparatet, da det finnes andre instanser og aktører som trolig kan bidra med faktorer som kan sikre en god overgang. Forslag til videre forskning kan bli å undersøke hvordan et tverrfaglig samarbeid kan sikre en god overgang fra barneverninstitusjon til etablering i egen bolig. Videre kan det også være relevant å undersøke hvor mange som får utnevnt en kontaktperson, samt hvilket utfall dette har. Jeg etterlyser også kvantitative undersøkelser som kan si noe om omfang og forekomst av ettervernstiltak, samt hvilken erfaring de unge har med ulike oppfølgingstiltak.

Som jeg skrev innledningsvis, arbeider regjeringen med en ny barnevernsreform som vil tre i kraft fra 2022. I den anledning foreslås det å utvide den øvre aldersgrensen for ettervern fra 23 til 25 år, for å gi et tilbud som er mer likt det de fleste unge i Norge får av sine foreldre. Det overrasker meg at overgangsarbeid ikke har fått mer fokus. Det vil trolig gagne samfunnsøkonomien å rette tilstrekkelig med innsats i overgangen. I tillegg kan en økt innsats også sikre at overgangen kan bli mer lik det de fleste unge i Norge opplever.

6.0 Litteraturliste

Lovverk og offentlige dokumenter

Barne- og familiedepartementet. (2020). *Endringer i barnevernloven (samtaleprosess, årlig tilstandsrapportering mv.)*. (Prop. 84 L (2019-2020)). Hentet fra

<https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/prop.-84-l-20192020/id2698870/?ch=1>

Barne- og likestillingsdepartementet. (2017). *Endringer i barnevernloven (barnevernsreform)*. (Prop. 73 L (2016-2017)). Hentet fra

<https://www.regjeringen.no/contentassets/67954c9d29dd4c0ca3134e0931f32fdc/no/pdfs/prp201620170073000dddpdfs.pdf>

Barne- og likestillingsdepartementet. (2019, 4. april). *Høringsnotat – Forslag til ny barnevernslov*. Hentet fra

<https://www.regjeringen.no/contentassets/7a124c63b81b487e9d79ae44b73a2b70/horingsnotat-ny-barnevernslov---april-2019-.pdf>

Barne-, likestillings- og inkluderingsdepartementet. (2011). *Rundskriv om tiltak etter barnevernloven for ungdom over 18 år*. (Rundskriv Q-13/2011). Hentet fra

<https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/rundskriv-om-tiltak-etter-barnevernloven-for/id651092/>

Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet. (2020, 17. mars). Hva er barnevernsreformen?

Hentet fra https://bufdir.no/Barnevern/reform/om_reformen/

Barneombudet. (2020). *De tror vi er shitkids. Rapport om barn som bor på barneverninstitusjon – 2020*. Hentet fra <https://barneombudet.no/wp-content/uploads/2020/01/De-tror-vi-er-shitkids.pdf>

Barnevernloven. (1992). Lov om barneverntjenester (LOV-1992-07-17-100). Hentet fra

<https://lovdata.no/dokument/NL/lov/1992-07-17-100>

Bufetat. (2019). *Veileder til Standardisert forløp – Trygge og virkningsfulle tiltak for barn og familier*. Hentet fra https://bibliotek.bufdir.no/BUF/101/Veileder-til-Standardisert-forlop_jan2019.pdf

Forskningsartiklene

Breimo, J. P., Sandvin, J. T. & Thommesen, H. (2015). Trøblete overganger i et aldersdelt hjelpeapparat. *Tidsskriftet Norges Barnevern*, 01/2015(Volum 92), 29-44. Hentet fra https://www.idunn.no/tnb/2015/01/troeblete_overganger_i_et_aldersdelt_hjelpeapparat

Paulsen, V. (2016). Ungdom på vei ut av barnevernet: - Brå overgang til voksenlivet. *Tidsskriftet Norges Barnevern*, 01/2016(Volum 93), 36-51. Hentet fra https://www.idunn.no/tnb/2016/01/ungdom_paa_vei_ut_av_barnevernet_-_braa_overgang_til_voksenl

Goodkind, S., Schelbe, L. A. & Shook, J. J. (2011). Why youth leave care: Understandings of adulthood and transition successes and challenges among youth aging out of child welfare. *Children and Youth Services Review*, 2011 (Volume 33). 1039-1048. <https://doi.org/10.1016/j.chilyouth.2011.01.010>

Øvrige referanser

Aadland, E. (2004). *Og eg ser på deg. Vitenskapsteori i helse- og sosialfag* (2. utg.). Oslo: Universitetsforlaget.

Andrews T., Lindeløv, B. & Gustavsen, A. (2015). *Interkommunalt samarbeid om barnevern i Norge. En kartlegging av erfaringer*. (NF rapport 1/2015). Hentet fra http://www.nordlandsforskning.no/getfile.php/136576-1432294109/Dokumenter/Rapporter/2015/Rapport_1_2015.pdf

Backe-Hansen, E., Madsen, C. & Hvinden, B. (2014). Avsluttende diskusjoner og anbefalinger. I E. Backe-Hansen, C. Madsen, L. B. Kristofersen & B. Hvinden (Red.), *Barnevern i Norge 1990-2010. En longitudinell studie* (NOVA rapport 9/14, ss. 179-193). Hentet fra https://bibliotek.bufdir.no/BUF/101/Barnevern_i_Norge_1990_2010_NOVA.pdf

Berg, B., Ellingsen, I. T., Levin, I. & Kleppe L. C. (2015). Hva er sosialt arbeid?. I B. Berg, I. T. Ellingsen, I. Levin & L. C. Kleppe (Red.), *Sosialt arbeid – en grunnbok* (s. 19-35). Oslo: Universitetsforlaget.

Borge, A. I. H. (2018). *Resiliens. Risiko og sunn utvikling* (3. utg.). Oslo: Gyldendal Akademisk.

Bø, I. (2006). *Folks sosiale landskaper - En innføring i sosiale nettverk*. Oslo: Pensumtjeneste AS.

Compton, B. R., Galaway, B. & Cournoyer, B. R. (2005). *Social Work Processes* (7. utg.). USA, Belmont: Nelson Education.

Dalland, O. & Trygstad, H. (2017). Kilder og kildekritikk. I O. Dalland (Red.), *Metode og oppgaveskriving* (6. utg., s. 149-165). Oslo: Gyldendal Akademisk.

Dalland, O. (2017). *Metode og oppgaveskriving* (6. utg.). Oslo: Gyldendal Akademisk.

Helsedirektoratet. (2018, 30. august). Sosial ulikhet påvirker helse – tiltak og råd. Hentet fra <https://www.helsedirektoratet.no/tema/sosial-ulikhet-i-helse/sosial-ulikhet-pavirker-helse-tiltak-og-rad#okonomisk-og-sosial-bakgrunn-paavirker-helsen>

Jacobsen, D. I. (2010). *Forståelse, beskrivelse og forklaring. Innføring i metode for helse- og sosialfagene* (2. utg.). Kristiansand: Høyskoleforlaget.

Kayed, N. S., Jozefiak, T., Rimehaug, T., Tjelflaat, T., Brubakk, A-M & Wichstrøm, L. (2015). *Resultater fra forskningsprosjektet : Psykisk helse hos barn og unge i barneverninstitusjoner*. Hentet fra https://www.ntnu.no/documents/10293/1263899358/Barnevernrapport_RKBUE.pdf/fb0b753b-bdab-4224-b607-5bfe2f1ee32e

Kristofersen, L. B. (2009). *Barnevern og ettervern. Hjelpetiltak for 16-22 åringer og levekår for unge voksne*. (NOVA-rapport 10/09). Hentet fra http://www.nova.no/asset/3812/1/3812_1.pdf

Kvelling, Ø. (2010). *Barn i risiko. Skadelige omsorgssituasjoner*. Oslo: Gyldendal Akademisk.

Mech, E. V., Ludy-Dobson, C. & Hulseman, F. S. (1994). Life-skills knowledge: A survey of foster adolescents in three placement settings. *Children and Youth Services Review*, 16(3-4), 181-200 [https://doi.org/10.1016/0190-7409\(94\)90005-1](https://doi.org/10.1016/0190-7409(94)90005-1)

Oterholm, I. (2008). Barneverntjenestens arbeid med ettervern. I E. Bakketeig & E. Backe-Hansen (Red.), *Forskningkunnskap om ettervern* (NOVA rapport 17/08, ss. 161-208). Hentet fra http://nova.no/asset/3586/1/3586_1.pdf

Røkenes, O. H. & Hanssen, P.H. (2006). *Bære eller breste. Kommunikasjon og relasjon i arbeid med mennesker* (2. utg.). Bergen: Fagbokforlaget.

Schiefloe, P. M. (2011). *Mennesker og samfunn. Innføring i sosiologisk forståelse* (2. utg.). Bergen: Fagbokforlaget.

Snertingdal, M. I. og Bakkeli, V. (2013). *Tre sårbare overganger til bolig. En kunnskapsoppsummering*. (Fafo-rapport 2013:53). Hentet fra <https://fafo.no/images/pub/2013/20343.pdf>

Storø, J. (2012). *Ettervern og overgang for ungdom i barnevernet*. Oslo: Universitetsforlaget.

Støren, I. (2013). *Bare søk! Praktisk veiledning i å gjennomføre en litteraturstudie* (2. utg.). Oslo: Cappelen Damm Akademisk.

Statistisk Sentralbyrå (2019). Barneverninstitusjoner. Hentet fra <https://www.ssb.no/sosiale-forhold-og-kriminalitet/statistikker/barneverni/aar>

Statistisk Sentralbyrå (2019). Tabell 09050. <https://www.ssb.no/statbank/table/09050/>

Statistisk Sentralbyrå (2019). Tabell 11600. Hentet fra: <https://www.ssb.no/statbank/table/11600/>

Vedlegg 1: Søkelogg

Tabell om fremgangsmåte for utvalgte forskningsartikler

Artikkel	Database	Dato	Søke- og mellomord	Avgrensninger gjort i databasen	Antall treff
«Ungdom på vei ut av barnevernet: Brå overgang til voksenlivet» (Paulsen, 2016)	Idunn	23.03.2020	Ettervern OR overgang OR transition	Treff innen: Tittel, sammendrag og stikkord Publisert i perioden 2010- 2020	66 stk
«Trøblete overganger i et aldersdelt hjelpeapparat» (Breimo, Sandvin & Thommesen, 2015).	Idunn	23.03.2020	Ettervern OR overgang OR transition	Treff innen: Tittel, sammendrag og stikkord Publisert i perioden 2010- 2020	66 stk
«Why youth leave care: Understandings of adulthood and transition successes and challenges among youth aging out of child welfare» (Goodkind, Schelbe & Shook, 2011).	Google Scholar	10.04.2020	Med alle ordene: transition Med minst ett av ordene: «after care» OR «child welfare»	Publisert i perioden 2010- 2020. ”I artikkelens overskrift» Huket bort “inkluder sitater”	30 stk

Høgskulen på Vestlandet

Bacheloroppgåve

BSV5-300 Bacheloroppgåve

Predefinert informasjon

Startdato:	13-05-2020 13:17	Termin:	2020 VÅR
Slutt dato:	20-05-2020 14:00	Vurderingsform:	Norsk 6-trinns skala (A-F)
Eksamensform:	Bacheloroppgåve	Studiepoeng:	15
SIS-kode:	203 BSV5-300 1 BO 2020 VÅR		
Intern sensor:	Magne Eikås		

Deltaker

Navn:	Solveig Elisabeth Vik
Kandidatnr.:	352
HVL-id:	573604@hul.no

Informasjon fra deltaker

Antall ord *:	9531	Inneholder besvarelsen	Nei
Egenerklæring *:	Ja	konfedensielt	
		materiale?:	

Jeg bekrefter at jeg har ja registrert oppgavetittelen på norsk og engelsk i StudentWeb og vet at denne vil stå på vitnemålet mitt *:

Jeg godkjenner autalen om publisering av bacheloroppgaven min *

Ja

Er bacheloroppgaven skrevet som del av et større forskningsprosjekt ved HVL? *

Nei

Er bacheloroppgaven skrevet ved bedrift/virksomhet i næringsliv eller offentlig sektor? *

Nei